

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Факультет дошкільної педагогіки та психології
Кафедра сімейної та спеціальної педагогіки і психології

Г. К. Кавиліна

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ РОБІТ
З ДИСЦИПЛІНИ**

«ПРАКТИКУМ З ЛОГОПЕДІЇ»

*для здобувачів вищої освіти 3 року навчання
за першим (бакалаврським) рівнем зі спеціальності:
012 Дошкільна освіта, освітньої
(освітньо-професійної) програми: «Дошкільна освіта.
Спеціалізація: Логопедія»*

Одеса – 2023

Розглянуто на засіданні кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології, протокол від 30 березня 2023 року № 8а

Рекомендовано до друку вченою радою ДЗ «Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського» Протокол від 27.04. 2023 року №11

Р е ц е н з е н т и:

О. Г. Бабчук – кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

О. І. Кисельова – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри електроніки та мікросистемної техніки Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку.

Кавиліна Г. К. Методичні рекомендації до виконання практичних робіт з дисципліни «Практикум з логопедії» для здобувачів вищої освіти 3 року навчання за першим (бакалаврським) рівнем зі спеціальності: 012 Дошкільна освіта, освітньої (освітньо-професійної) програми: «Дошкільна освіта. Спеціалізація: Логопедія». Одеса: ДЗ «ПНПУ ім. К.Д. Ушинського», 2023. 24 с.

Методичні рекомендації створені для надання методичної допомоги під час організації та виконання практичних робіт здобувачами вищої освіти 3 року навчання за першим (бакалаврським) рівнем освітньо-професійної програми. Зміст методичних рекомендацій відповідає навчальному плану спеціальності 012 Дошкільна освіта. Спеціальна освіта та робочої програми з дисципліни «Практикум з логопедії». Завдання до практичних робіт розроблені з метою формування професійних компетентностей і вдосконалення у здобувачів вищої освіти знань, умінь та навичок з дисципліни «Практикум з логопедії».

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1. Мета, компетентності та очікувані результати вивчення дисципліни.....	5
2. Теми практичних занять.....	7
3. Плани практичних занять.....	8
4. Методичні рекомендації з підготовки до практичного заняття та виконання завдань.....	16
5. Критерії оцінювання практичних робіт.....	20
6. Розподіл балів, які отримують студенти за результатами поточного і підсумкового контролю.....	21
7. Рекомендовані джерела інформації.....	22

Вступ

Враховуючи особливо важливе значення правильного мовлення для всебічного розвитку особистості дитини, питанням попередження та корекції різних мовленнєвих вад у дітей дошкільного віку має приділятися значне місце в системі підготовки логопедів та фахівців дошкільної освіти. Зважаючи на значне зростання мовленнєвої патології в останні роки, педагогічно-фахівці мають бути озброєними міцними теоретичними знаннями з даного курсу та вміннями застосовувати їх на практиці. Вони повинні сприяти не лише правильному формуванню мовлення дітей різного віку, а й мати міцні знання про мовленнєві порушення, володіти навичками діагностування та виправлення різних порушень мовлення. Отже, в процесі вивчення курсу «Практикум з логопедії» здобувачі вищої освіти мають оволодіти міцними знаннями, вміннями та навичками логопедичної діагностики та корекційної роботи з подолання порушень звукової сторони мови у дітей дошкільного віку з різною мовленнєвою патологією.

На практичних заняттях з дисципліни «Практикум з логопедії» здобувачі вищої освіти вдосконалюють знання з симптоматики різних мовленнєвих порушень у мовленні дітей; вчать своєчасно виявляти порушення мовлення, їх диференціювати і підбирати необхідні ефективні прийоми роботи.

Передумовами для вивчення навчальної дисципліни «Практикум з логопедії» (або паралельно з вивченням навчальної дисципліни) є опанування знань з таких навчальних дисциплін, як: «Загальна та дитяча психологія», «Педагогіка дошкільна», «Загальна педагогіка», методики дошкільної освіти, «Основи медичних знань», «Анатомія, вікова фізіологія і патологія дитини».

1. Мета, компетентності та очікувані результати вивчення дисципліни

Мета навчальної дисципліни: «Практикум з логопедії» – допомогти сформувати у студентів уявлення про систему логопедичної роботи в закладах дошкільної освіти, а також утворити практичні вміння та навички логопедичної діагностики та корекції порушень звукової сторони мови у дітей дошкільного віку з різною мовленнєвою патологією.

Очікувані результати навчання дисципліни:

Здобувач вищої освіти повинен знати: сутність різноманітних логопедичних технологій корекційної роботи; важливість проведення корекційних вправ у роботі з дітьми з тяжкими порушеннями мовлення; володіти понятійно-категоріальним апаратом з урахуванням складності визначення та застосування категорій у сучасній науці і практиці логопедичного обстеження і корекції в осіб з вадами психофізичного розвитку.

Здобувач вищої освіти повинен уміти: поєднувати в навчально-корекційному процесі елементи традиційних та інноваційних педагогічних технологій; використовувати надбання педагогів-новаторів, опираючись на діалектику взаємоперетворення інновацій і традицій; розробляти та впроваджувати нововведення в корекційній роботі з дітьми-логопатами; створювати розвивально-корекційне середовище, використовуючи інноваційний дидактичний матеріал для навчання дітей з вадами мовлення в закладах дошкільної освіти.

Внаслідок досягнення результатів навчання здобувачі вищої освіти у контексті змісту навчальної дисципліни мають опанувати такі *компетентності*:

ПР-23. Планувати логопедичну роботу на основі результатів психолого-педагогічної діагностики осіб з порушеннями мовлення з врахуванням їхніх вікових та індивідуально-типологічних відмінностей.

ПР-24. Реалізовувати логопедичну корекцію з урахуванням психофізичних, вікових особливостей, індивідуальних освітніх потреб дітей з порушеннями мовлення, їх можливостей та здібностей.

ПР-25. Застосовувати у професійній діяльності знання про методики, технології, форми і засоби логопедичної та корекційно-розвивальної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами.

ПР-26. Аргументувати, планувати та надавати психолого-педагогічні та логопедичні послуги (допомогу) відповідно до рівня розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності дитини з особливими освітніми потребами.

В результаті вивчення навчальної дисципліни студенти мають опанувати *спеціальні фахові компетентності (КС)*:

КС-21. Здатність планувати та організовувати логопедичну корекцію з урахуванням структури та особливостей порушення мовлення дитини

КС-22. Здатність реалізовувати ефективні корекційні технології у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами з урахуванням їх психофізичних, вікових особливостей та індивідуальних освітніх потреб, доцільно обирати методичне й інформаційно-комп'ютерне забезпечення для проведення логопедичної роботи.

КС-23. Здатність працювати в команді, здійснювати комплексний логопедично-корекційний супровід дітей з особливими освітніми потребами.

КС-24. Готовність до діагностико-консультативної діяльності та системного психолого-педагогічного супроводу сім'ї, яка виховує дитину з порушеннями мовлення.

КС-25. Здатність будувати гармонійні відносини з дітьми з психофізичними порушеннями, їхніми сім'ями та учасниками спільнот без упередженого ставлення до їх індивідуальних потреб.

2. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Онтогенез дитячого мовлення.	4	1
2	Виразність мовлення та порушення фонематичного слуху.	4	1
3	Артикуляційні ознаки звуків мови. Опорні звуки для постановки приголосних.	4	1
4	Порушення вимови свистячих звуків та їх виправлення	4	1
5	Використання логопедичних зондів при постановці звуків.	4	2
6	Логопедичне обстеження дітей дошкільного віку (за допомогою мовленнєвої картки)	4	2

3. Плани практичних занять

Практичне заняття №1

Тема: Онтогенез дитячого мовлення.

Мета: Розкрити питання розвитку мовлення в онтогенезі, проаналізувати періодичність розвитку мовлення і становлення звуковимови, визначити зміст етапів розвитку мовлення.

Питання для обговорення:

1. Коли починає функціонувати слуховий аналізатор у немовля?
2. Яка роль зорового аналізатора у виникненні мовлення?
3. Яка послідовність становлення звуковимови дитини?
4. Дайте визначення гуління. В якому віці воно з'являється?
5. Проаналізуйте послідовність засвоєння звукової сторони мовлення.
6. Як ви розумієте визначення «ситуативне мовлення»? Наведіть приклади.
7. Як ви розумієте визначення «контекстуальне мовлення»? Наведіть приклади.

Практичні завдання:

1. Підготувати скоромовки для засвоєння складової структури слова – 5-6 творів.
2. Письмово розкрити періоди формування граматичного ладу мовлення дошкільників за О. Гвоздевою.
3. Підготувати доповідь про дослідників, що розглядали розвиток мовлення дітей дошкільного віку та які методики вони запропонували.

Література

1. Мороз Л. В., Кравченко А. І. Мовленнєва і сенсорні системи та їх порушення: навч. посібник. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2019. 192 с.
2. Рібцун Ю.В. Формування фонологічного компоненту мовленнєвої діяльності у дітей за умов нормального та порушеного онтогенезу. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*.

ва: зб. наук. пр. 2012. № 22. Київ, 2012. С. 219–222.

3. Рібцун Ю.В. Дитина з порушенням мовленнєвого розвитку: посібник. Харків: Ранок, 2018. 256 с.

4. Соботович Є.Ф. Вибрані праці з логопедії. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2015. 308 с.

5. Шеремет М.К., Ревуцька О.В. Логопедія: навчальний посібник. Київ: Слово, 2009. 244 с.

6. Шеремет М.К. Стахова Л.Л., Кравцова І.В., Кравченко А.І. Організація корекційно-розвивальної роботи в групах для дітей із порушеннями мовлення (орієнтовне планування та методичні рекомендації). Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. 186 с.

Практичне заняття №2

Тема: Виразність мовлення та порушення фонематичного слуху.

Мета: Визначити основні характеристики виразності мовлення, його засобів; розвитку фонематичного слуху і сприйняття, фонологічної складової мовлення; практично опанувати зміст методики логопедичної роботи при різних порушеннях звуковимови.

Питання для обговорення:

1. Дайте визначення виразності мовлення.
2. Назвіть засоби виразності мовлення.
3. Назвіть структурні компоненти інтонації та схарактеризуйте їх зміст.
4. Найпоширенішими порушеннями мовлення в дітей дошкільного віку є порушення ... (звуковимови). Які групи звуків зазвичай порушуються?
5. Назвіть форми порушення вимови звуків.

Практичні завдання:

1. Підготувати вправи, які направлені на розвиток ритму, темпу, тембру, інтонації в дитини дошкільного віку.
2. Дібрати вправи на розвиток фонематичного сприйняття (на різні звуки).
3. Провести фонетичний аналіз слова за методикою Т. Ткаченко (2-3 приклади).

Література

1. Бегас Л. Д. Логопедичні практикуми. Навчально-метод. посібник. Умань: УДПУ ім. Павла Тичини, 2016. 123 с.
2. Кравченко А.І., Мороз Л.В., Стахова Л.Л., Ласточкина О.В. Логопедично-реабілітаційний супровід дітей із порушеннями психофізичного розвитку: монографія / за ред. А. І. Кравченка. Суми: ФОП Цьома С. П., 2021. 288 с.
3. Рібцун Ю.В. Характеристика фонетико-фонематичної складової мовлення дітей п'ятого року життя із ФФНМ. *Український логопедичний вісник*: зб. наук. пр. 2011. Вип. 2. С. 36–53.
4. Стеріополо О. Фонетичний аналіз підготовленого і спонтанного мовлення. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського: Лінгвістичні науки*: зб. наук. праць. Одеса: Інф.-видав. центр ПНПУ ім. К. Д. Ушинського, 2021. № 32. С. 106-117.
5. Steriopolo O. I. *Phonetik und Phonologie des Deutschen*. Видавничий центр КНЛУ. 2018. 395 р.

Практичне заняття №3

Тема: Артикуляційні ознаки звуків мови. Опорні звуки для постановки приголосних.

Мета: Визначити особливості артикуляції звуків мови та опорні звуки для постановки приголосних, засвоїти засоби і способи постановки звуків.

Питання для обговорення:

1. Які основні етапи роботи з виправлення звуковимови Ви знаєте?
2. Назвіть мету та зміст роботи на підготовчому етапі.
3. Які вимоги висуваються до проведення артикуляційної гімнастики?
4. Які звуки називаються опорними? Наведіть приклади опорних звуків для звуків [с], [ш], [л], [н].
5. Назвіть мету та зміст роботи на етапі постановки звуку.
6. Які три основні способи постановки звуків Ви знаєте?

Практичні завдання:

1. Підготувати 10 пар слів на дзвінки та глухі приголосні.
2. Підготувати вправи для постановки звука [с] (2-3 вправи).
3. Підготувати вправи для постановки звука [р] (2-3 вправи).
4. Підготувати вправи для постановки звука [ч] (2-3 вправи).
5. Дібрати чистомовки для закріплення звуків шиплячих та свистячих (по 3 твори до кожного звука).

Література

1. Мороз Л. В., Кравченко А. І. Мовленнєва і сенсорні системи та їх порушення: навч. посібник. Суми: СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2019. 192 с.
2. Олійник Г.А. Виправлення недоліків звуковимови й мовлення в учнів: посібник. Київ: КНТ, 2007. 148 с.
3. Рібцун Ю. В. Характеристика фонетико-фонематичної складової мовлення дітей п'ятого року життя із ФФНМ. *Український логопедичний вісник*: зб. наук. пр. Вип. 2. 2011. С. 36–53.
4. Рібцун Ю.В. Дошкільнятко: корекційно-розвивальна та навчально-виховна робота з дітьми з фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення: навч.-метод. посіб. Тернопіль: Мандрівець, 2016.192с.
5. Рібцун Ю.В. Формування фонологічного компоненту мовленнєвої діяльності у дітей за умов нормального та порушеного онтогенезу. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*: зб. наук. пр. 2012. № 22. Київ, 2012. С. 219–222.
6. Савінова Н. В., Корнієнко І. В., Берегова М. І. Викладання курсу «Логоритміка та ігри в логопедичній роботі» студентам спеціальності «Спеціальна освіта (логопедія)»: посібник. Миколаїв: Вчена рада МНУ імені В.О.Сухомлинського, 2018. 160 с.
7. Савченко М.А. Методика виправлення вад вимови фонем у дітей: навч. посіб. Тернопіль, 2011. 160 с.
8. Шеремет М.К. Стахова Л.Л., Кравцова І.В., Кравченко А.І. Організація корекційно-розвивальної роботи в групах для дітей із порушеннями мовлення (орієнтовне планування та методичні рекомендації). Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2014. 186 с.

Практичне заняття №4

Тема: Порушення вимови свистячих звуків та їх виправлення.

Мета: Вивчити особливості порушення вимови свистячих звуків, види сигматизму, проаналізувати і засвоїти зміст методів і прийомів постановки свистячих і шиплячих звуків.

Питання для обговорення:

1. Проаналізуйте поняття «сигматизм» і «парасигматизм», чим вони відрізняються?
2. Яке положення органів артикуляції спостерігається при спотвореному промовлянні свистячих звуків?
3. Яка послідовність етапів виправлення вимови свистячих звуків?

Практичні завдання:

1. Підготувати логопедичну характеристику звуків [с] – [с'], [з] – [з'], [ц] – [ц'], [дз] – [дз'] та показати на практиці. Замалювати.
2. Дібрати артикуляційні вправи, які необхідно проводити з дитиною під час корекції вимови свистячих звуків (3-4 вправи).
3. Підготувати ігри, що можуть використовуватись на логопедичних заняттях на етапі автоматизації свистячих звуків (4-5 ігор).

Література

1. Каменєва-Замараєва Т. В., Рудяк Л. В., Тимошенко Л. М. Розмовник. Логопедичні завдання для роботи вихователя: Харків: Вид. група «Основа», 2013, 256 с.
2. Кравченко І. В. Ігри у логопедичній роботі: навч. посібник. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2014. 260 с.
3. Мартиненко І.В. Комунікативний тренінг для дошкільників з порушенням мовлення: навч.-метод. посібник. Харків: Ранок, 2018. 120 с.
4. Савінова Н. В., Корнієнко І. В., Берегова М. І. Викладання курсу «Логоритміка та ігри в логопедичній роботі» студентам спеціальності «Спеціальна освіта (логопедія)»: посібник.

Миколаїв: МНУ імені В.О. Сухомлинського, 2018. 160 с.

5. Стахова Л. Л. Нумо, звуки, відгукніться! Домашній логопедичний зошит із розвитку мовлення дітей шостого року життя. Тернопіль: Мандрівець, 2016. 44 с.

6. Шеремет М.К., Стахова Л.Л., Кравцова І.В., Кравченко А.І. Організація корекційно-розвивальної роботи в групах для дітей із порушеннями мовлення (орієнтовне планування та методичні рекомендації). Суми: СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2014. 186 с.

Практичне заняття №5

Тема: Використання логопедичних зондів при постановці звуків.

Мета: Практично опанувати логопедичний інструментарій для механічної постановки звуків мовлення, навчити студентів користуватись різними видами логопедичних зондів.

Питання для обговорення:

1. Розкрийте поняття «логопедичні зонди».
2. Для чого використовують логопеди зонди?
3. Класифікація зондів.
4. Які зондо-замінники можна використовувати?

Практичні завдання:

1. Показати як користуватися зондом для постановки звука [л].
2. Показати як користуватися зондом для постановки звука [р].
3. Показати як користуватися зондом для постановки звуків [ш], [с].

Література

1. Каменєва-Замараєва Т. В., Рудяк Л. В., Тимошенко Л. М. Розмовник. Логопедичні завдання для роботи вихователя: Харків: Вид. група «Основа», 2013, 256 с.

2. Ласточкіна О.В. Нормативно-документальне забезпечення та облаштування логопедичного кабінету в освітньому закладі: навч. посібник. Суми: СумДПУ ім. А.С. Макаренка,

2019. 140 с.

3. Навчальна логопедична практика в освітніх і медичних закладах : методичні рекомендації для студентів напряму підготовки 016 Спеціальна освіта вищих педагогічних навчальних закладів / укладач: О.В. Ласточкіна. Суми: ФОП Цьома С.П., 2020. 48 с.

4. Рібцун Ю.В. Дитина з порушенням мовленнєвого розвитку: посібник. Харків: Ранок, 2018. 256с.

5. Шеремет М. К., Ревуцька О. В. Логопедія: навч. посіб. Київ: Слово, 2009. 244 с.

Практичне заняття №6

Тема: Логопедичне обстеження дітей дошкільного віку (за допомогою мовленнєвої картки).

Мета: Навчити студентів проводити логопедичне обстеження дитини дошкільного віку за допомогою мовленнєвої картки.

Питання для обговорення:

1. Для чого необхідно застосовувати мовленнєву картку в роботі?
2. Структура мовленнєвої логопедичної картки.
3. Проаналізуйте особливості та з'ясуйте специфіку логопедичного обстеження при різних порушеннях мовлення (ринолалія, заїкання, дизартрія).

Практичні завдання:

1. Скласти мовленнєву картку для нозології «Алалія».
2. Скласти мовленнєву картку для нозології «Дизартрія».
3. Скласти мовленнєву картку для нозології «Ринолалія».
4. Провести обстеження дітей переддошкільного віку (від 12 до 36 місяців):
 - а) визначивши рівень сформованості звуковимови,
 - б) розуміння мовлення,
 - в) фонематичного та інтонаційного сприйняття,
 - г) ритмо-інтонаційного оформлення висловлювання,
 - г) складової структури слів,
 - д) лексичного та граматичного складу,
 - е) зв'язного мовлення.

Література

1. Каменєва-Замарасєва Т. В., Рудяк Л. В., Тимошенко Л. М. Розмовник. Логопедичні завдання для роботи вихователя: Харків: Вид. група «Основа», 2013. 256 с.
2. Ласточкіна О.В. Нормативно-документальне забезпечення та облаштування логопедичного кабінету в освітньому закладі: навч. посібник. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2019. 140 с.
3. Тарасюк А.І. Особливості мовленнєвого розвитку дітей із сенсорною алалією *Актуальні питання корекційної та інклюзивної освіти*. Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2020. С.234-329.
4. Стахова Л. Л. Нумо, звуки, відгукніться! Домашній логопедичний зошит із розвитку мовлення дітей шостого року життя. Тернопіль: Мандрівець, 2016. 44 с.
5. Шеремет М.К. Стахова Л.Л., Кравцова І.В., Кравченко А.І. Організація корекційно-розвивальної роботи в групах для дітей із порушеннями мовлення (орієнтовне планування та методичні рекомендації). Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. 186 с.
6. Шеремет М. К., Ревуцька О.В. Логопедія: навч. посібник. Київ: Слово, 2009. 244 с.

4. Методичні рекомендації з підготовки до практичного заняття та виконання завдань

Практичне заняття (грец. *practicos* – діяльний) – форма навчального заняття, під час якого викладач організує детальний розгляд окремих теоретичних положень та формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентами завдань. Контроль теоретичних знань студентів забезпечується шляхом обговорення попередньо визначених питань. Практичне заняття сприяє формуванню вміння вирішувати конкретні практичні завдання.

Практичні заняття орієнтовані на вирішення наступних завдань: поглиблення, закріплення і конкретизацію знань, отриманих на лекціях і в процесі самостійної роботи; формування практичних умінь і навичок, необхідних в майбутній професійній діяльності; розвитку умінь спостерігати та пояснювати явища, що вивчаються; розвитку самостійності тощо.

Основною вимогою до проведення практичних занять є забезпечення розуміння студентами теоретичних основ і творчого виконання практичної роботи. Ефективність практичного заняття залежить від самостійності виконання роботи кожним студентом. Тематика і плани проведення практичних занять із переліком рекомендованої літератури заздалегідь доводяться до відома студентів. Перелік тем і зміст практичних занять визначаються робочою навчальною програмою дисципліни та силабусом дисципліни.

Практичне заняття включає: постановку загальної проблеми (задачі) викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язування теоретичних питань і практичних завдань, їх перевірку і оцінювання.

Підготовка до практичного заняття вимагає від здобувача вищої освіти володіння певними теоретичними знаннями і практичними навичками, зокрема, знаннями щодо робіт з літературою, правил конспектування та аналізу, підготовки виступу (доповіді) тощо.

Як працювати над тематичними виписками.

Тематичні виписки – це фрагменти (абзаци, речення, певні терміни чи образні вислови) тексту, що є важливим матеріалом для підготовки доповіді, повідомлення. Вони ґрунтуються за

тематикою, за умови чіткої мінімізації, виписки можна використувати творчо, неодноразово.

1. Вибрати з тексту необхідний матеріал і виписати його у вигляді цитати, в такій послідовності: цитата, прізвище та ініціали автора, назва твору, видавництво, рік і місце видання, розділ книги чи том, сторінка.

2. Якщо з цієї сторінки беруться ще цитати, то посилання на джерело робиться так: «Там само».

3. Цитати потрібно наводити з абсолютною точністю, не вириваючи їх з контексту.

4. Якщо під час цитування доводиться робити пропуски окремих слів, то в цитаті замість пропущених слів ставляться три крапки.

5. Цитати у вигляді самостійного речення оформлюються за правилами пунктуації при застосування прямої мови.

6. Якщо цитата є складовою частиною думки того, хто пише, то вона береться в лапки і пишеться з малої букви.

7. На полях перед цитатою, або у верхній частині, доцільно давати їй короткий заголовок, тобто одним чи декількома словами передати основний зміст цитованого тексту.

Як готуватися до виступу на семінарі.

Виступити – означає викласти перед слухачами суть певного питання, виділивши головне; висловити своє ставлення до нього, дати оцінку, підкресливши значущість і важливість його для практики, підкріпивши свої докази прикладами чи посиланнями на потрібні джерела.

Зміст і структура виступу під час семінару.

Чіткість виступу зумовлюється простотою, однозначністю формулювань, з яких він складається, тому якщо ми вживаємо багатозначні слова і поняття, то потрібно їх уточнювати з допомогою визначень. Прозорість значного за обсягом виступу забезпечує логічна послідовність, наявність зв'язків між його частинами.

Цілеспрямованість виступу досягається багаторазовим повторенням основної думки, яка полегшує сприйняття, осмислення і засвоєння теоретичного матеріалу.

Змістова насиченість виступу є позитивною ознакою, що відображує рівень засвоєння теоретичного матеріалу, а також

свідчить про усвідомлене сприйняття основних положень навчальної дисципліни.

Стислість, за наявності інших позитивних характеристик виступу, забезпечує його досконалість, *«Справжня красномовність, - відзначав Ларошфуко, - полягає в тому, щоб сказати все, що необхідно, але сказати лише те, що необхідно».*

Як складати план, тези і конспект

1. Прочитати текст, визначити його тему та основну думку.
2. Поділити текст на логіко-сміслові частини.
3. Дібравши заголовок до кожної частини, матимемо план тексту.

4. Поставити до кожної логіко-смісловій частини тексту запитання: *«Про що говориться в цій частині?».*

5. Знайти в тексті відповідь. Записавши її стисло власними словами або з використанням цитат, матимемо тези.

6. Доповнивши тези конкретним матеріалом, фактами, взятими з тексту цитатами матимемо конспект.

7. Складаючи план, тези чи конспект, записати прізвище автора, повну назву роботи, рік видавництва, назву джерела, в якому вона була розміщена.

8. Виділяти в конспекті розділи, параграфи, пункти, відокремлювати їх один від одного.

9. Після кожної завершеної частини роботи робити інтервал (сюди можна вписувати нові замітки).

10. Виділяти основні тези, ідеї, частини різними кольорами, підкресленням, позначками тощо.

Вимоги до оформлення презентацій

Вимоги щодо врахування фізіологічних особливостей людини у сприйнятті кольорів і форм

- Стимулюючі (теплі) кольори сприяють збудженню і діють як подразники (у порядку спадання інтенсивності впливу: червоний, оранжевий, жовтий);

- Дезінтегруючі (холодні) кольори заспокоюють, викликають сонливий стан (фіолетовий, синій, блакитний, синьо-зелений, зелений);

- Нейтральні кольори: світло-рожевий, жовто-зелений, коричневий;

- Поєднання кольорів – кольору знака і кольору фону – суттєво впливає на зоровий комфорт, причому деякі пари кольорів не тільки стомлюють зір, а й можуть спричинити стрес (наприклад: зелені символи на червоному фоні);

- Найкраще поєднання кольорів шрифту і фону: білий на темно-синьому, чорний на білому, жовтий на синьому;

- Кольорова схема має бути єдиною для всіх слайдів;

- Будь-який фоновий малюнок втомлює очі та знижує ефективність сприйняття інформації;

- Чіткі, яскраві малюнки, що швидко змінюються, легко вловлює півсвідомість, вони швидко запам'ятовуються;

- Будь-який другорядний об'єкт, що рухається (анімований), знижує якість сприйняття матеріалу, відволікає, порушує динаміку уваги;

- Підключення у вигляді фонового супроводу неревалентних звуків (пісень, мелодій) швидко втомлює, знижує продуктивність навчання.

Додаткові вимоги до змісту презентації (за Д. Льюїсом)

- Кожен слайд маж відображати одну думку;

- Текст має складатися з коротких слів та простих речень;

- Рядок має містити 6–8 слів;

- Всього на слайді має бути 6–8 рядків;

- Загальна кількість слів не повинна перевищувати 50;

- Дієслова мають бути в одній часовій формі;

- Заголовки мають привертати увагу аудиторії та узагальнювати основні засади слайда;

- У заголовках мають бути і великі, і малі літери (не тільки великі);

- Слайди мають бути не надто яскравими – зайві прикраси лише створюють бар'єр на шляху ефективної передачі інформації;

- Кількість блоків інформації під час відображення статистичних даних на одному слайді має бути не більше чотирьох;

- Підпис до ілюстрації розміщується під нею, а не над нею;

- Використовувати об'єкти SmartArt, діаграми, графіки, таблиці, порівняльні таблиці;

- Всі слайди презентації мають бути витримані в одному стилі.

5. Критерії оцінювання практичних робіт

Критерії оцінювання за різними видами роботи

Вид роботи	бали	Критерії
Практичні завдання	0 балів	Здобувач відтворює незначну частину навчального матеріалу, має поверхові уявлення про предмет вивчення, не аргументовано висловлює думку. Використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали, виконує практичні завдання за умови сторонньої допомоги.
	1 бал	Знання здобувача є достатньо повними, він самостійно застосовує відповідний навчальний матеріал, виконуючи практичні завдання; аналізує, робить висновки. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але припускається неточностей. Здобувач самостійно використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали виконуючи практичні завдання. Виконані завдання у цілому відповідають вимогам, хоча мають незначні огріхи.
	2 бали	Здобувач володіє міцними знаннями, оперує ними при виконанні практичних завдань. Самостійно використовує необхідні інформаційно-методичні матеріали виконуючи практичні завдання. Не припускається помилок при їхньому виконанні. Здобувач виступає експертом практичних завдань, що виконали однокурсники.
Письмова робота	0-9	Здобувач не менше ніж на 50% контрольних завдань надав правильну відповідь – початковий рівень знань
	10-13	Здобувач на 51% - 70% контрольних завдань надав правильну відповідь – середній рівень знань

	14-17	Здобувач на 71% - 90% контрольних завдань надав правильну відповідь – достатній рівень знань
	18-20	Здобувач на 91% - 100% контрольних завдань надав правильну відповідь – високий рівень знань

6. Розподіл балів, які отримують студенти за результатами поточного і підсумкового контролю (залік)

Поточний контроль (практичні заняття, самостійна робота, ІНДЗ)			ІНДЗ	Сума
Теми	Бали	Разом	0–10	0–100
Тема 1	0–15	0–90		
Тема 2	0–15			
Тема 3	0–15			
Тема 4	0–15			
Тема 5	0–15			
Тема 6	0–15			

Шкала оцінювання за всіма видами контролю:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90–100	A	зараховано
82–89	B	зараховано
74–81	C	
64–73	D	зараховано
60–63	E	
35–59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

7. Рекомендовані джерела інформації

Основна література

1. Мартиненко І. В. Комунікативний тренінг для дошкільників з порушенням мовлення: навч.-метод. посібник. Харків: Ранок, 2018. 120 с.
2. Рібцун Ю. В. Дитина з порушенням мовленнєвого розвитку: посібник. Харків: Ранок, 2018. 256 с.
3. Рібцун Ю.В. Дошкільнятко: корекційно-розвивальна та навчально-виховна робота з дітьми з фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення: навч.-метод. посіб. Тернопіль: Мандрівець, 2016.192с.
4. Савінова Н.В., Корнієнко І.В., Берегова М.І. Викладання курсу «Логоритміка та ігри в логопедичній роботі» студентам спеціальності «Спеціальна освіта (логопедія)»: посібник. Миколаїв: Вчена рада МНУ ім. В.О. Сухомлинського, 2018. 160 с.

Допоміжна

1. Черніченко Л. А. Аналіз стану підготовки майбутніх логопедів до інноваційної діяльності в умовах інклюзивної дошкільної освіти. *Revistă științifică progresivă*. Republica Moldova, 2020. Volum 3. № 1(3). С.5–8.
2. Бегас Л. Д. Використання логопедичної ляльки під час ігрових занять з дітьми із розладами мовлення. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*: зб. наук. праць. Темат. вип. «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». Київ: Гнозис, 2017. Вип. 21. Кн. 3. Том I (75). С. 248–260.
3. Соботович Є.Ф. Вибрані праці з логопедії. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2015. 308 с

Інформаційні ресурси

1. Веб-сторінка Верховної Ради України. URL: <http://www.rada.gov.ua>.
2. Веб-сторінка Міністерства освіти і науки України. URL: www.mon.gov.ua

3. Веб-сторінка бібліотеки ім. Вернадського. URL: www.nbuv.gov.ua
4. Веб-сторінка бібліотеки Університету Ушинського. URL: <https://library.pdpu.edu.ua>
5. Веб-сторінка репозитарію Університету Ушинського. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua>

Навчально-методичне видання

Ганна КАВИЛІНА – кандидат педагогічних наук, викладач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ РОБІТ**

З ДИСЦИПЛІНИ

«ПРАКТИКУМ З ЛОГОПЕДІЇ»

*для здобувачів вищої освіти 3 року навчання
за першим (бакалаврським) рівнем зі спеціальності:
012 Дошкільна освіта, освітньої
(освітньо-професійної) програми: «Дошкільна освіта.
Спеціалізація: Логопедія»*

Авторська редакція
Виготовлено з готового оригінал-макету

Підписано до друку 01.05.2023 р. Папір офсетний.
Формат 60×90/16. Гарнітура «Times New Roman».
Ум.-друк. арк. 1,4.